

מא

חשובות הרמב"ם

רא

תשובה האי דלמריק שכן ותלמיד חכם וכו' אין אחד מהם בר מיעוט אלא מוקדם הוא דמקדימן ליה ואעפ"י שאינו שכן וכך הדין:

רב

שאלה קהל דלחרימו אחרתא בפתגמא לומן קטוב ובחר כן נחחרטו יחידה או לאו. והמדבר עס המורה יהיה חייב בדבר או לאו וחו מה עיקר דדיו ומה העבירות דמיחייב איניש עליהן דדיו. וחו אם החרים קהל ונדו אדם והטנו שלא ימולו בנו ושלא יקברו מחו יקיימו חגלי זה או לא:

תשובה קהל דלחרימו על דבר שלא לעשות לומן קטוב ונחחרטו עליו ילכו אלא חכם ויחיר להם את החרם כמו שעושין לשבועה למי שנחרט עליה ואי ליכא חכם דידע, למישרא דדרי לא. ועיקר הגדו הוא השמחה שמשמחין בית דין מי שחייב שמחה ואין זה דבר קטוב אלא כפי מה שרואין אותו בית דין בין בשמחה בין בחיפה. ומי שהחרימוהו הקהל חייבין למול את בנו וקוצרין את מתו אבל מניחין לבן על ארונם וזכר לסקילה ואם רצה ליכנס לבית הכנסת מרחיקין ממנו ארבע אמות מכל לך:

ומי שדוחו בני עירו ולא הטנו שלא ידבר אדם עמו אין על המדבר עמו כלום מפני שלא הוסיפו שלא לדבר עמו. ואין ראוי לדבר עמו והמדבר עמו מנוהג הוא אבל אין עליו דין. ואם שמחו מי שידבר עמו המדבר עמו משומת הוא כמחור:

רה

שאלה מה הפרש יש בין המבצעת מחמת שהיא רוצה לישא ובין המבצעת מחמת שהיא רוצה לישא אשה כדי שלא ישתעבדו נכסיו לאשתו: **תשובה** לא מצינו הברכה באיש כלל לפיכך אם נתן כל נכסיו לאחר המכונה קיימה ואין דין בו דין מברכה:

רו

שאלה ילמדנו רבינו ירום הודו בראובן אשר היה לו שטר חוב על שמעון בסך מה ובשטר מחומים שני עדים אך אחד מהעדים קרוב לראובן וכאשר ראה הסטור הלו בטל קדם ונחמו במחנה לבנו מהיום אם יקויים שטר זה שעל שמעון לבן ראובן אם [לא] יורינו רבינו הדין בזה ויצא שנת"ם:

רא

שאלה חזינא לרבנא האיי ז"ל ולרבנא אחריו דלמרי כולו דאין חזינא לקרקעו וגם לא בטול מקח ולבחר כן אשכחנא חזינא לרב האיי ואמר דהיה מומר דכתיבנא בספר מקח וממנר דאין חזינא [לקרקעו] גם לא בטול מקח אשכחנא יתה לרבינו סעדיה ז"ל ונשעיינו זה חזינא דהיה בענין דינא דבר מלך חזינא והשחא דביטול מקח יש להן ביותר על שחור וחזינא נמי לרב יצחק אבן גיאת ז"ל דפסק דינא והורכנו להכרעה אדוננו:

תשובה דבר זה נחלקו בו הגאונים יש מהם מי שאומר חזינא אין להם אבל ביטול מקח יש להם. ויש מהם שאומרים אין להם חזינא ולא ביטול מקח ואין זאת דעתנו שאין להם לא חזינא ולא בטול מקח:

רב

שאלה ילמדנו רבינו ירום הודו. בראובן היה לו חצר ואלא למדינה אחרת ונלטרך למכור אותה ומכרה ללוי וכחב לו שטר לקיחה כחקה ובא לוי לאותו מקום בכח שטר לקיחתו עמד לפניו בר מלך לסלקו אמר לו לוי אין זה נכון שאני היום יותר משנה נחתי ממנו לראובן והוצילו במוותיו ובאחי עתה למקום זה והוצאתי הוצאות בדרך ועייתי את נפשי ואתה מסלקני עכשיו. ונחלקו אנשי המקום קהלס אומרים יש לסלק לוקח זה משום ועשית הישר והטוב וקלחס אומרים אין מן הדין לסלקו דאם כן מה יעשה מי שיש לו חצר במקום זה והלך למדינת הים ונלטרך למכור מי יקח ממנו יורינו רבינו ושכרו כפול:

תשובה מעשה זה אין בו משום דינא דבר מלך אלא אם אי אהה אומר כן נמצא המוכר מולך למותו ואין לאל ידו שאינו מוצא מי שיקנה ממנו ודינא דבר מלך משום ועשית הישר והטוב [ליח] גבי בר מלך [בזה] הלא חרלה בזה שר והני לרי ליה זה משום דינא דבר מלך וכל שכן כי האי גונא דליח זה משום דינא דבר מלך וכך הדין:

רג

שאלה ראינו (ב"מ ד' ק"ח) שכן ותלמיד חכם ח"ח קודם. חכם זה כשהוא שכן או אעפ"י שאינו שכן הוא קודם שראינו חולקים בדבר יורינו רבינו ושכרו כפול:

חשובות הרמב"ם

החבציעה כולה ואני נותן לך ששה דינרים ושלושה זוזים ומחל לו בקנין ונקמה מן לוי על כך הרי לוי נשבע לראובן באותן הששה דינרים ואלו לא קנה ממנו על כך הרי יכול לחזור בו ולומר לו חזור לבעל דייך שלא חסרתיך עד עכשיו כלום שלא היה לך עליו אלא שבועה הנה הוא לפיך לך והשביעו כי אותה מחילה בטעות היא שלא מחלת לו אלא על מנה שאחז לך אני ועכשיו שאין אני נותן לך הרי מחילתיך מחילה בטעות לך חזור אליו והשביעו. אלא כיון שנקמה ממנו על כך הרי נשבע עמו באותו החוב ואינו יכול לחזור דקיימא לן אין לאחר קנין כלום כדאמרין הסם בעיני נאמן עלי אביך דאמרין באחז לך מחלוקת. ואסוקנה דאפי' באחז לך ולפי גמר דין אם קנה מירו אין לאחר קנין כלום וכן הלכה. הילכך חייב לוי ליתן אותן הששה דינרים ושלושה זוזים לראובן וחזור לוי על שמעון באותן הששה דינרים וכך הדין :

רח

שאלה אם אמר חובע אני רואה לדון עמך קלא במקום הועד והנחבצע אומר אני ידון עמך אלא כאן :

תשובה כופין לנחבצע לילך עם החובע לבית דין מומחה ובה אמרו אמר אמימר הלכתי כופין אותו והולך למקום הועד וכן הלכה :

רט

ר"ב ר' משה דברשוילש ז"ל

עמדותי על דברי שאלתך והבנתי כונתך בה ודקדקתי בה וחורתי בכל לדדני לכתב הדברים על בורין כפי מה שיראה לנו מדברי תורתנו הקדושה בלחי שאשגיח על דברי שטרות שנעשו בערכאות של גויים שופטי הישמעאלים כי אין לנו לורך בהם בדין זה והגני כוחב את הנראה לי לפי קולר דעתי על [דבר] הבחיס אשר קנה שמעון מיוסף אחיו. יראה לי שמאחר שגודע שמעון זה דר בבחיס אלו שני חוקה כמו שנחבת שדר בהם זמן ארוך והרי שמעון טוען שקינן מיוסף אחיו לכן אם גודע בבירור שיוסף אחיו המוכר היה דר בהם קודם המכר אפילו יוס אחד הרי הבחיס בחוקת שמעון ושזב אין יוסף אחיו נאמן בשום טענה שיטעון שיסחור חוקתו של שמעון אם לא שיבררנה בראיה ברורה ולאו כל הימנו לאבד זכותו של שמעון הקונה. והכי איחא בחוספתא בפירוש הלוקה מן הלוקה ואמר הראשון

חשובה לא יועיל נתינת ראובן השטר לבנו כי השטר זה בטל מאחר שאחד מהעדים קרוב ואף שלבן ראובן אינו קרוב עדותו אינו מועיל ואין השטר כשר דבעינן תחלתו וסופו בכשרות וליכא :

רו

שאלה יורינו רבינו ראובן היה טוען על שמעון שיש לו עליו י"ד דינרים ומקצתם היה מודה ומקצתם אומר אינו הייב כלום עד שבה לוי ואמר לראובן ארנה בטובתך שתמחול לשמעון הי"ד דינרים שתהיה חובע לו ותחפס לו קנין על זה מחילה גמורה ואני אחז לך מנאן ועד יום חג הסוכות בלא לפיינו ראשון ששה דינרים ושלושה זוזים ומתוך כך נחרלה ראובן עם לוי זה ותחפס קנין לוי לראובן על זה שיתן לו ששה דינרים ושלושה זוזים עד חג הסוכות בלי העברת זמן ועשה לו קנין על זה וסטר בקנין ועדים זה טופסו של שטר בכך וכך בשבת וכו' איך לוי בר פלוני אמר לנו הוו עלי עדים בקנין וקנו ממני בכל לשון של זכות ותחתיו ותנו לו לראיה להיות בידו לזכות מחמת שריתי ברטן נפשי שלא באזום כלל אלא בלב שלם ובנפש חפנה והקניתי לו מעכשיו בקנין גמור ארבע אמות קרקע שאחז לו ששה דינרים ויילשה זוזים עד חג הסוכות הבא לפיינו ראשון בלא העברת זמן וקיינא מלוי זה לראובן זה בכל מה דנחבצ ומופרש לעיל במנה דכשר למקניא ביה והכל שריר וקיים. וכשהגיע הזמן עכשיו חבצ ראובן מלוי הששה דינרים. ענה אותו לוי ואמר אני נותן לך כלום אלא אם יתן לי שמעון שבשבילו עשיתי לך שטר זה. ענה ראובן ואמר אין לי על שמעון כלום. שכבר חפסת אחת קנין ממני שמחלתי לו הכל בשביל הששה שחזן לי. ועכשיו יורינו רבינו אם יש מן הדין על לוי לפדות לראובן אלו הששה דינרים ואם לא וסררו יקבל מן השמים. ולוי זה יאמר מה שיאמר ראובן שהודה לו שמעון מקצתם ומקצתם לא הודה לו כלום ובשביל שראיתי בזייתם מן הקטנות נכנסתי בזייתם וערבתי כספים אלו כדי להעיל שלום ולא להפסיד משלי והעדים מעידים ששטר זה מתחת ערבות הוא ולא הלוואה. וראובן אומר אפילו אם מעידים אני חושש לדון בשטר ולזום :

תשובה עמדנו על שאלה זו וכך ראוי שאלפי"ש שלא הודה לוי לראובן שהיה שמעון מודה לו במקצת הרי יש לראובן להשיב את שמעון שאין לו בידו כלום מאותו י"ד דינרים ועכשיו שאמר לוי מחול לו

טענה חזקה לפי שראובן המערער בן בנה של מימונה המכרת היה קטן בשעת המכירה גם אחר שגדל שלא ידע אם היה לו זכות בו כדי שיערער. ערובי דברים הם. אכן בלמח אס זה הקטן מערער ורואה לירש מנה אס אביו ולא חועיל חזקתו של שמעון ולא חזקתו של יוסף מטעם שאין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו אס הנדיל אז הדין על דרך זה אס נודע שמימונה זאת נתנה הבחים האלו ליוסף חתנה ויש לו שטר או ראיה בידו עכשיו [אז] אס אין לו שטר ולא ראיה על המחנה ויש לו עדים או ראיה שהחזיק שלש שנים בחייה או בחיי בנה אביו של ראובן זה המערער שוב אין לראובן זה טענה בהם לא בקטנותו ולא בגדלותו ואין זה נקרא מחזיק בנכסי קטן כי לעולם לא זכה הקטן בהם. ואס לא יחברר בראיה ברורה שהחזיק יוסף זה בחיי מימונה חמותו או בחיי בנה שלש שנים בבחים הללו אז אין ליוסף זה או לבאים מכחו שני חזקה על זה הבית לפי שהוא בחזקת ראובן זה שהיה אז קטן ואין מחזיקין בנכסי קטן ויכול עתה לערער ואין חוששין במה שלא ערער הוא או אחרים עד עתה. גם כתבת בסוף שאלתך כך מאחר שאין טענה חזקה לשמעון בבחים האלו היה לו לומר בשטר המכירה והפסיד יול עלמו במה שאמר שהיה לו שטר ואבד. דברים אלו מובנים כי אס יש חזקה ליוסף שהחזיק בבחים אלו שלש שנים בחיי מימונה או בנה או שהיה בידו. שטר מחנה או מכירה שנחתם לו יש חזקה [גם] לשמעון אף אס אבד שטרו שדר בהם שני חזקה דעד שלש שנים מודה איניש בשטריה טפי לא מודה ולא הפסיד חזקתו בלבד השטר. ואס חזקת יוסף אינה חזקה [גם] חזקת שמעון הבא מכחו אינה חזקה לא על ידי חזקה ולא על ידי שטר. עד כאן הארכתיו כדי לבאר הענין דבר דבור על אופניו וסוף דבר עיקר הדין בקולר כך הוא אס יוסף זה המוכר בידו ראיה ברורה שנחתם לו מימונה חמותו הבית הזה אעפ"י שלא דר בה שני חזקה לא בחייה ולא בחיי בנה או אס הוא עומן מעמיו בלא ראיה שנחתם לו ויש לו ראיה ברורה שדר בהן שלש שנים בחייה או בחיי בנה אביו של ראובן זה המערער או הבחים בחזקתו ומה שמכר לשמעון יפה מכר כי הוא היה יכול למכור חלקו וגם חלק בכו כדי להשיא וישאר שמעון בבחים בחזקתו. ואס אין ביד יוסף ראיה ברורה שנחתם לו וגם אין לו ראיה שדר בבית ההוא בחייה או בחיי בנה אביו של ראובן זה המערער שלשה שנים או הבית הוא בחזקת ראובן שהיה קטן אז ולא

גולה היא בידי לא כל הימנו לאבד זכותו של זה. ומה לי לוקח מן הלוקח ומה לי ממקבל מחנה אס בא לאבד זכותו של לוקח זה. ולכן כל מה שטען יוסף זה המוכר בענין מחנה זו היאך בלח לידו אס הם דברים הסותרין זכותו של שמעון זה הלוקח אין שומעין לו אס לא שיברר דבריו בעדים ובראיה ברורה וכל זמן שלא בררם אנו חולין שמימונה זאת חמותו נחתם לו במחנה או במכירה גמורה וזכה הוא בהם ומכח מחנה או מכירה זו מכרה לשמעון ופלגין דבוריה כדי להעמיד הקרקע הזה בחזקת שמעון והאיל ודר בו שני חזקה. ומה שכתבת שאין ליוסף ראיה על נתינת הבחים רק על פי כתב ישמעאל שפסלו השופט לפי שלא היה עיקר המכר כתוב בקלף אין זו ראיה כי אחר שהוא עומן בפיו טענה חזקה שהוא מהמחנה אינו לריך לשום כתב כלל לא יהודי ולא ישמעאלי ואף אס נפסל השטר לא נפסל טענה חזקתו שהיה העיקר ולכן אין חשש במה שכתב השופט אחר הכתב כי אינו לא מעלה ולא מוריד ובפרט שטר מחנה שאינו כשר בערכאות של גוים מן הדין ואנו חוזרים לענין החזקה שהוא הדין חורה וזכה יוסף במחנה חמותו מימונה וזכה שמעון בקנייתו וחזקתו כי לעולם טוענין ללוקח ואנו חוזרים שכן היתה המחנה. וכל זה כשלא נודע לו חוכן נתינת מחנה זו אלא מפיו של יוסף המוכר המכר כמו שכתבו. אבל אס יחברר בעדים או בראיה ברורה שבלח מחנה זו ליד יוסף המוכר בחזקת נישואין שנחתם לו חמותו מימונה עס בזה כדרך כל הנושאים ומהא אשאו של יוסף אז זכה יוסף זה בחצי הבחים כדין החזקה ובחו בחליין מזד ירמזה אמה ולכן אס נמכרו הבחים כלם לאורך נשואי הבת לשמעון זה או לאחר יפה נמכרו כי יוסף יכול למכור חלקו וחלק בכו הקטנה לאורך נשואיה דלא גרע מאפטרופוס דעלמא או בית דין כי אין [כח] ב"ד [יפה] מאביהם בעצמם. ולכן לא היתה הקטנה הוזה לריכה ליתן רשות לאביה למכור כי הרשות הוא בידו לעשות לחזקתה ואין לך חזקת גדולה מזו כשנמכרו לאורך נשואיה. ולכן ממה נפשך היה יוסף זה יכול למכור את הבחים האלו לשמעון או למי שיזדמן. ומה שכתבת שהוא מנהג לכתב מחנה הקרקע בחוך הכתובה ואינה כתובה בחוך הכתובה הוזה ומזד זה ראה לבטל המחנה שנחתם ליוסף אין בזה ראיה לבטל חזקת שמעון המוחזק בבית הזה הבא מכחו של יוסף מפני שלא נכתבה מחנה זו בכתובה כי אין טענה מעלה ומורדה במחנה זו כי טענה קלה ורעועה היא. ומה שכתבת שאין לשמעון

חשובות הרמב"ם

עדות של חמשה אלו אם יפסל השער שראובן טוען שכיון שהועד לו על שנים מהם הראשון והאחרון אינו צריך לעדות החמשה ואף על פי שאין בהם דף קורבה או שיש בהם אינו צריך לכך. ושלוש רבינו וגאוננו יפרה ויסגל לעד:

תשובה עמדה על שאלתם ויש לכם לדעת שלא לכל דבר אנו צריכין שבעה טובי העיר אלא בצרכי צבור בלבד אבל בדיני ממונות הא' חק דיני ממונות בשלשה. ושבעה אלו שמכרו ודאי אם יש ביניהם שלשה שראוי להעיד דיני ממונות ומכרו כהגון בהכרח או מכירתם מכירה ואף על פי שמתו קרובים עמהם או שהיו מקבלים קרובים זה לזה ובלבד שלא תהא בלוחן שלשה דף קורבה דקיימא לן בדיני נפשות ודיני ממונות ודיני מכות אב ובנו הרב והלמדו אין מוין להם אלא אחד. הא למדת שנמנה האב עם בנו בדיני ממונות ומוין להם אחד. והללו כך הלכתי אם שלשה מהם אינן קרובין זה לזה ולא ליחוס ולא ללוקח ומכרו ולא טעו מכירתן נמנת אלא שצריכין אחס' ג' לחסום בסוף כדי שלא יטערפו עם מי שאינו ראוי לחסום לשום קרובה או לשום פסולות שכן שנינו מה שנים נמלא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמלא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ומינן שאפילו הם מאה ח"ל עדים. ונחנו טעם לדבר זה ואמרו שגשגן לפי שחתמו עם מי שאינו ראוי לחסום וכיון שטעם מתי בן בעדים בין בדיינים ואמרין נמי וכן היו נקיי הדעה בירושלם עושין לא היו מוחזקין על השער אלא אם כן יודעין מי מוחס' עמהם ולא היו יושבין בדיון אלא אם כן יודעין מי יושב עמהם: הא למדת שהדבר אחד בין לדון בין להעיד ואין אנו מוחזקין דין בטופס זה כלל עד שיא' הגוף של השער וימלא בו שלשה מהם לבסוף. ושלושם יסגל לעד ושלוש:

ר"ג

שאלה ילמדנו רבינו ירום הודו ראובן היה חובע לשמעון חוב שהיה חייב לו וכאשר שאל ממנו השיב שמעון אני חייב לך חמס' לעת כזאת אין בידי מתון מתי אכן יש בידי סחורה אשר אנכי רוצה לשלוח למדינת הים אשלח בשבילך סחורה. על יד איש פלוני ההולך עם סחורתי כשעור הממון אשר אני חייב לך ואם תרויה יהיה לך לבדך. ושאל הסחורה והריוח בה וכאשר ידע ראובן שאל משמעון הריוח ויהי כמשיב אין לך מן הריוח כלום שהרי לא לקחת ממני סחורה ולא

היה ליוסף ולא לבחו חזקה בהם כלל וכל שכן לשמעון זה ובה מחס' כי אין מחזיקין בנכסי קטן. זה הוא הנראה לי לדון בדיון זה מדין חורמינו: משה דבשו"ש

ר"י

שאלה ראובן לקח משמעון על משקל משי לפרוע לו חמ"כ והיה משלם ראובן אך האריך' הזמן וראובן עדיין לא גמר משלם וכאשר לשא' ל' הגיע שמעון מראובן הבה נא שכרי השיב ראובן נחתי לך ממון המשי ומה שאתה שואל אינו טוען לך כי הוא רבית שהמחנה על המעוה ושמעון טוען אין זה כי אם שאר הממון אשר אתה חייב לי מהמשי והשום אשר אתה אומר אינוי רוצה בו. יורינו הדין בזה ויבא שט"ח:

תשובה ישבע ראובן בהיסת' איך לקח שמעון שכן המשי וזה היחרון אשר שואל ממנו הוא באשר המחזין לו ולא יתן שום דבר ובה אמרו חכמים אבן רבית אינה יוגלה בדיונים והמפרשים פירשו לא מן המלוה ללוה ולא מן הלוה למלוה וכו':

ר"א

לרבינו שמואל הלוי הנגיד וצ"ל אם יש דין מצרנות אחר זמן רב ואותה טענה שטען ראובן לשום תלגות' אין בה ממש שהרי לא עמד בטענה זו היום ד' שנים וכל מי שאינו עומד בתביעת המצרנות לאלתר שטעמו והרי הוא שותק והולך אינו יכול לחבוע אחר כך ואפילו בא וחבוע והזכיר שממנו נזרר בביתו ונמלא ביד הלוקה ממון מותר אינו יכול לטעון טענה דבר מלא כדאמור רבנן הני ירי וקני שרו לית בה משום דינא דבר מלא וכל שכן זה שחולק עמו היום:

ר"ב

שאלה יורינו אדוננו רבינו וגאוננו שבעה טובי העיר שמכרו לראובן נכסי יחוס והחזיק עליהם בלשון הזה אנו זקנים שבעה טובי העיר והעירו בחתימת ידיהם שבעתם וירד ראובן והחזיק לנשהגדיל יחוס זה בקש לירד. בנכסים אלו הוציא ראובן טופס מאותו מעשה בקיום על חמס' יד שנים מהם הראשון שבחתימה והאחרון ובמקלח החמשה הנוחרים דף קורבה ומבקשים אנו מכבוד רבינו להודיענו. אם יעמד טופס זה בקיום הסוכר במקום גוף המעשה. ואם הוציא ראובן מעשה זה והעידו עדים שיש במקלח חמשה אלו דף קרבה אם יפסל או אם יפנס. וכך אם לא נחקיימה

מג

תשובות הרמב"ם

בשלוש מפני שהוא רביה. אמנם ההלואה אשר לא הוסיף לו בשעת ההלואה אכן בלא ההוספה אחר כך כמו שאל בסאה זה הוא אבק רביה. ורביה מוקדמת ורביה מאוחרת הוא אבק רביה ומה שהוא קונה ומוכר בהוספה זה הוא אבק רביה והדירה בעד ההלואה בפחות ממה ששורר לאחרים זה הוא אבק רביה ופסיקה על הפירות בלא שער שבשוק ושער עסקא בלא שער כל זה אבק רביה. וכל אופני הרביה לא שייך בהו המחילה כי שיהן עוברין המלוה והלוה הלוך והמוכר.

רמז

שאלה במי שבנה בחצר חברו ודר בו:
תשובה עמדנו על זאת השאלה והתשובה בה שאל האשה ובעלה אחרו לראובן הדר בבית שוליא ההלואה הגריכה לבית יודור בה כרין משכונה אין לה פירות אבל יש לה הנכיתה כמנהג המדינה שיקח כסכום מה שהוליא והשאר יתן לה. אמנם אם אחרו דור בה שחשמה מן המפולח וחבנה בה מה שחמה רוצה כגון זה ידור בה בלי שכירות שמה בני אדם נותנין השכירות למי שידור בחצרו אם היה שם שהם מפחדים שמה חסר. הא למה זה דומה למי שלקח חורבה אחת של חברו ובנה ודר בה בלי רשות בעלה שאינו מעלה לו שכירות שהרי לא היה נהנה ממנו כלום דלא קיימא לאגרא וכמו שאלמך. (קמח דף כ"א) הדר בחצר חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר משום שנאמר ושאייב יכה שער. זה הוא כגון האני דאמרין שהוא היה מפחד שמה חסר. אבל הלוה לו ודר בחצרו צריך לשלם וכמו שאלמך, (מלאה דף ס"ד) אעפ"י שאלמך הדר בחצרו של חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוה ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר זה הוא אבק רביה שאינו יוצא בדיומן ואפילו מקמי דלפרעיה לא מחייבין ליה לכנוי שיעור אגר ביחיה כדאמרין כל סלוקי בלא וזויה אפוקי מיניה הוא.

רמז

שאלה מה יאמר אדוניו בראובן חבצ. משמעו במשקל אחד שהיה חייב לו והסב ששמן ואמר יודע אני שיש לך חוב אבל אני מאמת דברך.
תשובה מי שחבצ מחברו בדבר מה ואמר לו חברי יודע אני שיש לך חוב עלי אבל אני מאמת דברך יתן לחברו כל מה שחבצ ממנו ויחריס סחם בשם מי שלוקח ממנו מה שאין נוגע לו זה דומה למי

היתה ברשותך. יורינו רבינו הדין בזה ואם יחייב שמעון ליחן את הריח לראובן כמו שאמר לו בתחלה ואם יחייב שבועה אז לא יורינו ומאת ה' תהיה משכורתו שלמה.

תשובה אם שמעון צעת אשר נתן הסחורה לאיש אשר הוליקה עמד ראונו עמו ואמר שמעון אל מקבל הסחורה מן סחורה זאת אשר נתתי לך לראובן בעד החוב אשר אני חייב לו וקבלה האיש ההוא לתתה לראובן. אז הסחורה זאת היא לראובן ואם פיתח פיתח לו ואם הוסיף הוסיף לו. ואם לא נחועדו השלטה ולא אמר שמעון אל האיש קח הסחורה זו לראובן ותנה לו אלא מטר סחורה זו ותן. לראובן כך וכך שאני חייב לו אז אין לראובן אלא מה שהיה שמעון חייב לו ומה שישאר הרי הוא לשמעון וכך הדין.

ובתב יצחק אל פאסי

ר"ד

שאלה ראונו ושמעון החליפו סחורה זה עם זה וקבל שמעון הסחורה מראובן אך [ראובן] לא קבל משמעון כי אם מקבלת הסחורה ועל השאר המחכו על לוי במעמד שלשתן ולא נתן לוי מאותה הסחורה לראובן כלום. ויהי לימים חשב לוי עם שמעון וטעמו חשבון ביניהם ונמצא שלא היה לשמעון שום דבר על לוי מאותה הסחורה ולמדנו רבינו אם נתבעלו החליפין אם לאו אז אם חייב שמעון שום דבר על זה יורינו רבינו ושכרו כפול.

תשובה צריך שחזע שחליפין אינן ניקיין אלא בשיהיו הסחורות מזהים בבתי החליפין ואם היתה אחת מהשתי סחורות בלתי מזהים בבית בעלה אין החליפין ניקיין. כמו כן אם קבל שמעון הסחורה מראובן ואין אשר יקח ראונו בידו אלא המחכו על לוי ואין ללוי כלום אז בעלו החליפין ותחזור הסחורה לראובן שאין לו כנגדו מצי אלא שמעון ולא יחייב על מה שקבל הסחורה שום דבר שהרי בעשות היה וכמו שאלמך (גטין דף י"ד) הנהו גינאי דעבדו חושבנא וכו' וכך הדין.

רמז

שאלה מה הוא אבק רביה ומה הוא רביה קאנא:
תשובה שאלת מה הוא אבק רביה ומה הוא רביה קאנא. רביה הוא מה שפסק עם המלוה בשעת ההלואה להוסיף לו על מה שלקח ממנו וזוהי אחרו המלוה סלע בחמשה דינרים וסאתיים חטים

חשובות הרמב"ם

שיהיה מפירות השדה או לריך שיזיל סגס מה שלקח מהחוב וישלם לו השאר אם יש לו עדים איך נהנה משם שיה או שנתים מה שהיה ויעמידו בני אדם יודעים בטיב פירות השדה הלו מה היו שוין ויסלק ויהי הנשאר שלם ישלם : אמנם מה שאמר היחוס אינו יודע מאחר שהעדים העידו בצירור מה לזו אם ידע או לא ידע והוא לא ידע אלא כאשר הודיעוהו העדים כי היחוס שאל מראובן מה שהוא יודע והנאמנות אשר בשטר אינו מספיק אם יש העדאה העדים איך נהנה שמעון מחותה השדה שצריך לנכות מן השטר שראובן לא האמינו אלא על עמנו לא על העדים :

רי"ט

שאלה ראובן שאל שמעון ממון שהיה חייב לו ואמר לשנה אחתהו לך ולאחר עבור שנה אחת כפר לו ואמר שאינו חייב לו שום דבר וראובן הוליל שטר על זה : יורינו רבינו אם חייב שמעון ליפרע לראובן מבלי שישבע ראובן שהרי הוחזק שמעון כפר : **תשובה** אם שאל האיש לחברו על חוב וכפר לו בכל וחברו הביא עדים והעידו איך היה חייב לו כך הו' לריך לשלם ואין על חברו שבועה : וזוהי אחרו (שבועות מ"א) כל האומר לא לויחי כאומר לא פרעתי דמי וכך הדין :

רב

שאלה ילמדנו רבינו ראובן היה לו שטר חוב על שמעון ומת ראובן והשאיר אחריו בנים קטנים והוציאו השטר על שמעון ועטן שמעון ואמר כבר פרעתי לחביבם אם חייב שבועה על זה : ואם נאמר שהיב שבועה איך תהיה השבועה : ואל מי יהיה ממון הלו עד אשר יגדלו היחומים : וכן אם מתו ראובן ושמעון וכולם הניחו יורשים אחריהם ונשאר שטר חוב לאחר מהם על חברו איך יהיה הדין בזה בין היוזשים : וגם אם בשטר היה התלאה בנאמנות : ואם הוא בלי אחריות מה יהיה הדין בזה ויבא שכת"ה :

תשובה אם היה לראובן על שמעון שטר ומת ראובן והיה בנים קטנים ואין ראויים לישבע והלוה אומר פרעתי לריך שיפרע : ואם אמר ישבע לי שבועה היוזשים שלא פקדנו אבא אין לריך להמתין עד אשר יגדלו היוזשים וישבעו ויקחו : ואמנם אם מתו המלוה והלוה או לריך לראות מי מת תחלה אם המלוה מת בתחלה יהיה הדין כמו שאמרנו יורשים

שאמר יש לך בידי והשאר אומר אין לך בידי הלא אמרו מנה לי בידך והלא אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר אינו יודע הוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם : ומאחר שאם היה חוזר ושאל השאר אשר הוא מסופק לא יהיה עליו כי אם חרם סתם כך לא יהיה עליו אלא חרם סתם וכך הדין :

רי"ח

שאלה מה יאמר אדוננו ירום הודו במעשה שהיה שראובן מת והיה אחריו בן קטן והשאיר לו בית אחד ויקר מקרה כי הרעב היה בארץ כי היה שנה בצורת ויוקר השערים : ולכן עמדו בית דין הזמן ומכרו בית זה לקרוב היחוס לפרנסו שלשה חדשים כי כבד הרעב : וקרובו קנאה וכתב על זה שטר בב"ד ונחתיב לתת ליחוס פרנסת שלשה חדשים והלך היחוס אל קרובו ולא עבור ימים ומת היחוס לאחר שפרנסו שני חדשים : ולאחר כן קם יורש היחוס הו' והלך והחזיק בבית היחוס הו' ובנה בה במקום אחד ונאמר ידעו מה בית דין הזמן ואמר לו שנה שבנה לאו כלום שהיה בית הוה לקרוב היחוס עבור פרנסתו שלשה חדשים : טען היוזש שלא פרנסו כלל ושלא הולך לזה : וזוהי הקרוב הביא עדים איך פרנס את היחוס ב' חדשים ומת היחוס ולא השלים המדם השלישי יורינו רבינו הדין בזה ויבא שכת"ה :

ואף גם זאת יורינו מורינו בראובן אשר לקח שמעון סחורה ביחור ממנה שהיה שוה בשוק ולפרע לו לאחר זמן וכתב לו שטר וכשקניע הזמן שאל שמעון ממנו וגל היה לראובן מה ליהן ונתן לו שדה שהיה לו אפוחיקי והתנה עמו שיהיה משרה זו ושיזיל נשיעור הנאחו מן השדה ממנה שהיב לו ובשטר לא הזכיר זה כי אם חנאי על פה : ועבד בו שמעון זמן מה ונהנה מפירותיו ולאחר ימים מת שמעון ובשטר יש נאמנות וכאשר מת שמעון שאל לו לוי בן הנפטר לראובן מה שיש בשטר וראובן השיב אין לי לשלם מה שכתוב בשטר זה אלא אחר שתחשוב מה שנהנה אביך משדותי והשאר אחן לך ולוי אמר אינו יודע מה שאתה אומר כי אם מה שכתוב בשטר כי השטר בנאמנות ודי בזה יורינו רבינו הדין בזה ויבא שכת"ה :

תשובה : אם [יש] לראובן עדים מעידים כמה שהיתה שוה הסחורה בעת לקחה משמעון ושלקחה יוחר מכדי דמיו אינו חייב לתת לו כי אם מה שהיתה שוה סחורה זו : וכמו כן אם התנה עמו שיחשוב כמה

רב

שאלה למה משכנה אל רחל משכון בסך מה וכאשר רחל לא להוילא המשכון שלה כפרה רחל במשכון ואמרה אין לך בירי אכן איני יש לי עליך כך וכך. יורינו רבינו הדין בזה ומאת ה' תהיה משגורו שלמה:

תשובה לריך שחשב הנחבעת על המשכון חלה איך אין לה משכון אלא כלל ואחר כך תאמר למה כמה משכון שלה שזה זה שרשל אינה מודה שהיא אלה. אם היה שזה כסך ששאלת רחל אין לאחז על חברתה כלום ואם המשכון היה שזה יותר כבר נפטרה רחל בשבועה שאין ללאה משכון אלה. ואם המשכון לא היה שזה אלא פחות לריך שחפרע למה שאר הממון דהיינו שאר החוב אשר היא שאלת ממנה רחל. ועד עכשיו היחא השבועה בהיסח ועכשיו היא שבועה החורה שהרי מודה במהלך טענה לרחל וכך הדין: (ענין מה שכתב הר"ב שפתי כהן בזה"מ סי' ע"ב שהשיג על הר"ב ה"ב"ש שכתב ששבועה זאת היא היסח ומכאן נראה בבירור שהיא שבועה דאורייתא וכמו שכתב הש"ך ויהיב טעמא למילחיה):

רב

עמודו על גדות זה שהזכיר ולא מלאנו בו פתח כי האל יחברך קדשנו במצותיו שלא לבא אל ביתו והוא מה שאמרו בחוץ חעמוד וכו'. ואפילו מלא לו איזה דבר בידו וקול יולא מביתו אינו יכול לתופסו אמנם שלח בית דין יקחחו ממנו כמו שאמרו ושליח ב"ד מנחה נחוחי ואינו רשאי השליח בית דין ליכנס אל ביתו למשכנו כי אמרו נחוחי אין משכני לא (מציא דף ק"ג) ואחר שזה הקב"ה מי יוכל לעקור דבר מן החורה והרי אמרו אין ב"ד יכולין לעקור דבר מן החורה. ואם היה דבר זה ממעות עשה אינו כל כך שהרי אמרו שב ואל תעשה שאני אצל כגון זה שהיא מעות לא תעשה כמו שאמרו לא חבא אל ביתו לעבדו עבדו לא. ומאחר שכן נחמיר עליו בשבועה ב"ס"ב בשפירות ואין עליו יותר מזה ולא נחקן חקקה לעבור על דבר תורה ובכיוולא בזה אמרו ובי אומרים לו לאדם חטוא בשביל שיהא חבך. אצל חבצו ממנו והוא יש לו איזה דבר בעין ואמר על אותו דבר שהיא של פלוני אין דבריו בזה מועילין ובהו אמרו האומר שער אמנה הוא אינו נאמן. והוא אם היה לו שער על אדם אחר

שבעין שבועה היוצאים וגזבין. ואם הלוה מת חלה אין צורך ליורשי המלוה כלום שהרי כבר נתחייב מלוה לבני לזה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו. והשטר אם היה בו החראה ונאמנות יהיה הדין כשאר נאמנות. אמנם מה שאמרתם שלא היה בו אחריות וכו' שטרי הלוואות ושטרי מקח וממכר לא יפול ממנו כלום כי ראוי הוא אף שלא נכתב ובהו אמרו (ב"מ ע') אחריות טעות סופר הוא בין בשטרי הלוואות בין בשטרי מקח וממכר:

רבא

שאלה רבובין דוד למה חסד בדניה בת למה ה' שגבה מבית אמה ממון וחכשעין וכיוולא דיניה כפרה והאריכה רבינו שבועה היסח. והנה היום נכנסו אל למה ה' שני עדים נשרים לרחות מה בניה אם היא אשר חסדה או רבובין דוד והיא הציבה כי לא ידעה כלום. וזה נוסח העדות אכן סהדי דמחמין לתחא נכנסו אל למה אלתא יחא בן לוי ושאלו את פיה אם היא חושדת שדנה בזה גגבה ממנה ותען ותאמר אמת שגגבה ממני ואיני יודע מה הוא וכמה הוא. ואמרו לשאלו לה אם היחא יודעת בבירור שדנה בגגבה והציבה בשבועה שאינה יודעת. וכמו כן שאלו את דינה בזה אם רואה שחשבט והציבה שחקקה אמה כל מה שיש לה ולא ישיבעה. ומה ששמענו והבנו ממנה נחבנו ביום טוב לחדש מרחשון חת"ל: שאל חבך בר ששה. יהושע בר יצחק. יורינו רבינו אם על דינה ה' שבועה או אין שבועה מאחר שאמה אינה יודעת בבירור ואם עליה שבועה בן בית כמו שריך כגון זה או לא יורינו רבינו ושכרו כפול:

תשובה עמדנו על השאלה הבאה בכחכם וראינו שאינו חייב שבועה היסח למי שנסתפק על חברו שגגב לו שהרי אינו יודע בבירור אם גגבו הוא או שמה אחר גגבו. ובאיהו דבר יהיה שבועה היסח בדבר שיכול להפוך השבועה על החובע שישיבט ויטול. אמנם מי שאינו יכול לישיבט אם יפסו עליו השבועה אין כגון זה שבועה היסח אצל יש חרס סחס. וכמו כן כגון דין אם אינה יודעת למה בבירור על דינה בזה אין עליה כי אם חרס סחס. ואמנם דין בן בית אין זה על מי שדר עמהם בבית אצל הוא בתי שמכנים ומזילא עמהם במקח וממכר וכיוולא וכמו שאמרו וכן בית שאמרו לא שגגבו ויולא אלא שמכנים לו פועלים ומזילא לו פועלים וכך הדין:

חשובות הרמב"ם

שיאמרו ב' עדים או ג' שקבל והוא אומר שלא קבל כלום שמקבלין דבריו ודברי העדים כלא חשיבין אם כן מאחר שזה נחן לו ודברי העדים לא מעלין ולא מורידין מאי חקתיהם :

תשובה התקנה שפרשף השטר וכשלא יומא השטר שהרי נאכד ישיד עליו בביטול השטר ויאמר כל שטר שיש לי על פלוני מקודם זמן זה בטלתי. אם עשה כך והוציא השטר אחר כך אינו כלום מאחר שבטלו וכך הדין :

רבו

ומה ששאלתם מאן דאמר לחבריה שטרא איז לי עלך ואירכס אמר ליה אידך נבך הוא ולא בעי לאפוקי בחר דאשחבענא כדי לשוין חסוד מי משבעין ליה דליתיה גביה או לא * ולדעתך להדמותו לפקדון דהסם מי נשבע תחילה מי שהפקדון אללו שמה ישבע זה ויולא הלה את הפקדון * והנה בפקדון נפל בו החילוק במה שהיה שזה הפקדון כי בעל הפקדון אומר כך היה שום אש נשבע בעל הפקדון שכן היה שום והוציא הלה אחר כך הפקדון ונמא שאל היה שום מה שאמר נמא שנשבע שבועת שום ונמא שם שמים מחלל אבל השטר אינו כך כי אין שום חילוק בזה דהא אם הלוה טוען פרעתי נשבע שפרע ואינו מפחד שמה יולא הלה השטר ויהיה השבועה לשוא כי בזה אינו חסוד כלל שהלוה אומר כשאמרתי לי שנאכד השטר האמתיך ופרעתי לך * אך אם מפחד שמה יולא השטר ויפרע פעם שנית אז יאמר הלוה אחי יש לך השטר ואריך שחשבע שבועה דאורייתא ותגבה אם אין אחי רואה לישבע וליתול וחינתי שאני לשבע הב לי בטול כל שטר שהוציא עלי שהוא מקודם זמן שבועה זאת וזה לא נאמר עליו שום חסדה ולא שום פסידא * ואם הוא מודה שחייב לו אך אומר השבע לי שנאכד השטר חייב לשלם ולא יחייבו שבועה אמנם אינו דומה דין פקדון לדין שטר * ונקוט האי כלל בידך דמי שחובע דבר שיש בו ממון או יש חייב שבועה * שהחורה אמרה ולקח בעליו ולא ישלם אבל בדבר שאין בו ממון אין בו חייב שבועה וכך הדין :

ובכתב יצחק אל פסי

רבה

שאלה יורינו רבינו ירום הוה דמי שהפקיד אל חברו ממון ולא מנאס לו ואמר בעל הפקדון שחסר מפקדונו איזה דבר והיפקד אמר שידע שנאכד

והיה עליו חוב ואין לבעל החוב לגבות את חובו אשר על זה כי אם משטר זה אשר לו על אדם אחר אין אנו מאמינים שהוא שטר אמנה ואין בו נאמנות וכמו כן אין אנו מקבלין דברי האומר שטר זה שלי * וכן אם אמר דבר זה אין לי בזה כלום אלא נוגע לפלוני אין אנו מקבלין דבריו אלא הדבר בחזקתו ובחזקת בעל חובו עד שיביא ראיה שהיה שלו וכך אנו חופסין אמנם לידון דין זה ממה שאמר מלוה על פה גובה מן היורשין שלא חנעל דלת בפני לוויין אינו מספיק לנו שזה איסורא לא חבא אל ביתו וכו' וגובה מן היורשין הוא ממינה ואם נכנס הלוה לזה מפי שום חבא שבממון ותנאו קיים * ואוספיה לך חידוש ממה שאמר התקין הלל פרוצבול מפי תקון העולם ומי איכא מירי דמאורייתא משמטא ותתקנו רבנן דלא חשט * אמר על זה שביעית בזמן הזה דרבנן וכאשר ראו שהעם מונעים את עצמן מלהלוות זה את זה התקין להם הלל פרוצבול כדי שלא ימנעו עצמן מלהלוות זה את זה כי התקנה אינה מבטלת דבר מן החורה אמנם בטלו בתקנה דבר היה מדבריהם ואם היה מן החורה לא היה אפשר וזהו די וכן הדין :

רבה

שאלה יורינו רבינו ירום הוה בראובן לקח מטלטלין ליחוס והיו אללו מעת מיתא אביו ונחפורו ולא ידע כמה היו * ואמר ליחוס שישבע או שישלם לו ובראובן אמר שאינו רואה לישבע יורינו רבינו ושכרו כפול : **תשובה** ראית דבר זה והוא חסרון מראובן הנחבע כי החובע אינו יודע מה שהוא שאל והנחבע אינו יודע מה שהוא אללו ואינו רואה לישבע * מאחר שכן יאמר לנחבע שער בדעתך מה שהיה אצלך ותן ליחוס * ויחריס חרס חסם לכל מי שידע שיש אללו שום דבר שלקחו מעובדן אביו ולא יתנה וכך הדין :

רבה

ראינו שאלתכם והתשובה בה הוא כי מאחר שאין לראובן על שמעון עדים בנתינת המעות ילדק שמעון בדבריו וישבע היסח שראובן לא נחן לו כלום ויפטר * והעדים שהעידו ששמעוהו אומר שעליו ליפרע אין מעידין על זה שהיה צריך לומר אחס עדי :

רבו

שאלה מי שאמר לחברו מהימן את לי כבי חרי דכל ימינת דאמרת לא פריענא והדין שאמר

מה

חשובות הרמב"ם

רל

שאלה מלמנו ישמך האל לאחד מן המפרשים אחר בחבורו בענין שבונו זה נסחה * מאי איכא

בין שבונו דלורייחא לשבונו דרבנן איכא בינייהו מיפך שבונו דלורייחא לא אפיכין דרבנן אפיכין * פירוש אמרו דלורייחא לא אפיכין זה הוא אם הנחבט אשר הוא נשבע שבונו דלורייחא ולא משלם רוצה להפכה כמות שהיא על החובט ולשלם לו זה מן המנוע שהוא רוצה להקל השבונו מעליו נשבונו היסח או חרס סחס * ופירוש אומרו דרבנן הוא אם חייב אחד מהחובטין אשר הם נשבעין שבונו דרבנן כעין דלורייחא ומוטלין אם רצה להפכה ולפטור מחובו אינו מנוע עליו זהו פירוש * אבל למדנו מהקדמונים זהו פירוש כי שבונו דרבנן כעין שבונו דלורייחא היא הגורם בעלמה אשר יאמר בה שבונו בחורה ואמר שמה שבונו דרבנן שהיא תקנתא דרבנן וכעין דלורייחא שהיא שבונו בחורה בעלמה * ואם הפירוש כמו שאמר אינה נוכל להפוך השבונו על אחד מהחובטין ואחשבה לדעת איך הדין בזה יורינו רבינו ומלח ה' חסיה משכורתו שלמה כ"ר :

תשובה זאת התשובה אשר זכרת לאחד המחברים ראיונו ולא יסרה בעיני * כי אין שבונו דרבנן המחזקת כלל היא שבונו השבטין ומוטלין כי אין מדברין ח"ל אלא על שבונו השבטין ולא משלמין אם רצו להפכה על החובט וישלמו לו אין יכול להפוך אלא אם היא שבונו היסח ולאחא אמרו שבונו דרבנן לא על שבונו השבטין ומוטלין * והטעם שמהפכין שבונו היסח יען חקוזה להפסיד דעמו של נחבט שלא יאבד ממונו וילך בפניו נפש ותקנו לה רבנן שבונו היסח לסבה זאת ואי אפשר שיחקוזה עליו ויטול כי זה הפסד ונרוע לדין חורה וזאבד בזה ממון בני אדם * אך אם רצה הנחבט בעלמו להפוך השבונו אשר תקנו לו רבנן ורוצה להפכה על שנגדו ולשלם אין אנו מונעין אותו מזה מאחר שרצונו בזה להפסיד על עלמו ונכניול בזה אחרו האומר אי איפשי בחקתה חמנים כגון זו שומעין לו * ודבר זה אינו הרוש ביד החובט בזה שחקנו לו רבנן ישבע ויטול שהיא אם אמר אי איפשי בחקתה חמנים ז"ל אומרין לו ללא לך בדרכיך שאין לך שום דבר אלא אחר שבונו וכמו שנחבטו כל זה במסכת נחובות בהלכות שלנו ואם היית מעיין שם לא היית צריך לשאלה זו :

12

ומלמנו אך אינו יודע אם חסר ממנו איזה דבר * ישבע הנפקד היסח כדון מה שאמרו מזה לי בידך והלא אומר אינו יודע * או מאחר שידע שנאבד ישבע המפקד ויגבה :

תשובה זה שהחובט ישבע ויגבה דוקא כשהנחבט ידע שנאבד לו שום דבר * ויהיה דיו כמו שאמרו ההוא גברא דלפקיד גביה חברה חד שק לרור ואירעו * אונס הדין אמר סיגין הוה מלא והדין אמר מתכסין הוה מלא אחא עובדא קמי דרב ואמר הרי זה נשבע ויטול * זה אשר אינו יודע אם נאבד ממנו איזה דבר יהיה דיו כמו שאמרו ישבע ויפטור :

רבט

שאלה יורינו רבינו אופני השבונו :

תשובה אמנם חלקי השבונו אשר שאלת שלשה מהם * האחת שבונו דלורייחא והוא שיקח הנשבע ספר חורה בידו וישבע והם שלשה * שבונו השומרים שאמר הנחבט שבונו ה' חסיה בין שיהיה והשיג מודה במקל טעיה , והשלישית מי שיעיד בו עד אחד * ואלו השלשה לא יהיו אלא ברצון הבעלי דינים ועיקרה מן החורה * ואולם יש אחרת אשר היא כעין דלורייחא ויקח הנשבע ס"ת בידו כמו באוחה השבונו שזכרנו ואינה נהפכה כמו שאינם נהפכים אוחן ה' שזכרנו * אמנם אינה מן החורה אבל היא תקנת חכמים והיא שבונו הזכרת במסכת כמו שזכר בזמנו וגזל ונחבל ושכנגדו חשוד על השבונו * השוחפין הארסיין האפוטורפין ואשה הנושאת והנוחת בחוך הבית ובן בית ומי שיש בידו שטר ומעיד עליו שכנגדו שלקח ממנו והוא כופר בזה * ומהם מי שיש בידו שטר ומודה שלקח ממנו תקל ושכנגדו אומר שנתן הכל * ומי שמוציא שטר על החומים אינו נפרע אלא בשבונו זו וכיוצא בזה תמלא במסכת שבונו * והשיג שבונו היסח חו נחקקה על מי שכופר בחביעת חברו ואין לו ראיה ולא עדים שיעידו לא במקל ולא בכל ואין צריך ליקח בידו ס"ת כמו שלקח בחירות אשר זכרנו אבל צריך שיהיה ברצון שיהיה ואם רצו להפכה יכולין * ועוד בה שלישיה והיא חרס סחס ונחקק על הדברים אשר לא נחלמנו וכיוצא והוא שאינו זוכר שם שום אחד מהם כי אם יחריס סחס על כל מי שיש לו מזה החובט וכופר לו * אלו הם חלקי השבונו אשר שאלת ושלומך יגדל :

תשובות הרמב"ם

רלא

שבשטר טענתו רטויה ואפילו היה כתב ידו ידוע שהרי אין לנו יודעים אם זה היה ממון השטר או חוץ לשטר. ואולם הטעם שהרי האמינו כשי עדים כשרים זה רטויה שאפילו בלא שטר רטויה ומקובל עליו ואם יעידו ב' עדים שהם מן השטר דבריהם אין כלום שאמרו ר"ל ההוא דאמר ליה לחבריה מהימן לי כבי חרי כל חימת דאמרת לא פרענא חזל פרעיה באפי חלחא אמר רב פפא כבי חרי הימניה כחלחא לא הימניה. מחקיף לה רב הונא בריה דרב יכושע כי אוליין בחר רוב דעות הני מילי לעיין אומדנא דנפשי בקיאי טפי אבל לעיין עדות חרי כמלק ומלה כחרי. והנה לזה חייב שמעון לחת לראובן כל מה שכחוב בשטר ואין על ראובן שבועה מפני הנאמנות שבשטר. ואם אמור יאמר שמעון הנה פרעתי לך. השטר ועמה חנה נא לי מה שכחוב בשחי הקבלות והמשי והשיב ראובן אין ביני וביניך כלום אלא מה שבשטר אין בדבריו כלום כי מאחר שהוא לא ראה לקבל המשי מסכום השטר ואמר שהיה חייב לו חוץ מזה אם כן חייב שבועה שהוא לא האמינו אלא על השטר וכך הדין:

רלב

שאלה יורינו רבינו אם צריך להוציא ספר חורה כדי להחריס או לא:

תשובה המנהג שמחרימין בשני וחמישי בשעת הוצאת ס"ת. ואם לא היה בשעת הוצאת ספר חורה והיו צריכין להחריס יוציאו ספר חורה ולא ידחו לשעה אחרת שמה יארע איזה דבר ולא איכפת אם יש עשרה או אין עשרה וכך הדין:

רלג

שאלה ראובן הלוח לשמעון וקבל ממנו שטר ולא עברו ימים ומח ראובן והניח בן ולא עברו ימים וימת שמעון והשאיר גם הוא בן. ויהי לימים עוד וימת בן ראובן גם הוא ואחריו לו קם בנו ויפל השטר אשר היה לראובן על שמעון ביד בן בנו ושאל [בן בנו של] ראובן ה' מכן שמעון ממון השטר שירש מוקמו. יורינו רבינו אם חייב בן שמעון לשלם חוב הלו של אביו אם לא. יורינו רבינו הדין ויהי שפרו כפול מאת ה' מן השמים:

תשובה אין לנכד ראובן לגבות שום דבר בשטר זה והטעם כי דין בן ראובן עם בן שמעון הוא כמו שאמרו ר"ל וכן היחומים מן היחומים לא יפרעו

שאלה ראובן חבט שמעון פ"ה זכובים נפ"ה שהיה חייב לו והוציא עליו שטר חוב זה נוסחו הו' עלי עדים בקיין וכחצו וחתו לראובן להיות בידו לזכות מחמת שגשגה לו אגלי חמשה ושמנים זכובים כלם נפ"ה חקפחים עלי במלוה ורשו וכל זמן שיבקש ראובן ממנו ממנו אפרענו לו לאלתר בלא שום חיבור ועכוב כלל ואם אעכב לפרוע לו סך ה' הרשתי מעשיו לרדוף אחרי כל שימנא לי בעולם ולהשתלם סך זה ה' כלו עד גמור ופטרתי מכל הפסד שיוצא עלי בך פטור גמור והאמנתי ראובן זה בנביא ממנו נאמנות גמורה כשי עדים כשרים וכו'. אמר לו שמעון קבלת ממני מחשבון זה פעמים כל פעם עשרה זכובים עבדיי"ה מהחוב אשר אני חייב לך זה כתב ידך ונסח כל אחד מאלו הקבלות כך קבלתי משמעון עשרה זכובים עבדיי"ה מהחוב אשר הוא חייב לי ואין בשום אחת מהשחי קבלות הללו זמן ולא שם ראובן ואמר שמעון לראובן אני נחתי לקרובך לוי עשרים זכובים זה כתב ידו ולוי זה בלוחו זמן חלק הלך לבית עולמו. ואף גם זאת טען שמעון שחזן לו מזה משקל משי יותר על הכנס זה. ויהי כמשיב ראובן מה שזכר מאלו השחי קבלות אמר שהוא כתב ידו אך אינם מזה השטר כי הוא היה חייב לי חמשים זכובים אחר שטר זה. והמשי אשר זכר הדיין נשאר לי עליו כך וכך וגם כתב לוי קרובי איני יודע בזה כלום. יורינו רבינו אם יכול לגבות זה מהשטר ולאחר כן לדון עמו במה ששאל ממנו על המשי ועל הקבלות אשר בידו מאחר שכחוב בשטר נאמנות כב' עדים. או צריך שידון עם שמעון בחללה על אודות הקבלות והמשי ומה ששאל ראובן משאר השלשים זכובים עבדיי"ה ואחר זה יראה חביעת השטר. וראובן חזר וטוען שאינו מוגע לו מאלו הב' קבלות אשר ביד שמעון כלום כי אין בו שמו ולא זמן ואינו יודע אם הם מקודם השטר או אחר השטר. ועוד לו טענה אחרת שהזכובים אשר בשטר הם נפשיי"ה ואשר באלו השחי קבלות עבדיי"ה. ואם אינאם שקבלות אלו אחר זמן השטר הלו היה לו לכחוב אלו הזכובים עבדיי"ה הם כך וכך נפשיי"ה. יורינו רבינו הדין בזה ומה יהיה השבועה בזה ומלה ה' תהיה משכורתו שלמה:

תשובה ראינו שאלה זו ומה שנתנה לי שטענת ראובן שאלו הקבלות הם חוץ מהחוב

מו

חשובות הרמב"ם

ללמדדיי' נשברה הספינה ונאלץ ראובן ועמו חמשים דינר ה' וקנה בהם משי ובה לעיר פאס * ולא אמר לו שמעון חנה לי מעותי וסלקי מהריוח * וראובן השיב לא לך אחי ממון זה כי אם לילך ללמדדיי' ובהיותי בים נסחכנתי ותל"ח הללתי ממונך זה וקניתי בו משי ואם היו הולכין [לאבוד] הייתי מפסיד וכן אם הריוח יהיה הריוח לי * הנה כי כן יורינו רבינו הדין בזה ויבא שכתבנו כפול :

תשובה עמדנו על זה וראינו שזה שאמר ראובן לשמעון אין זו טענה שהרי הלוקח ממון מחברו לשותפות אין לו לטעון ולומר הריוח לעצמי * ואם אמר בעל הממון למי שמקבל הממון שלא יקנה כי אם בחורה ידועה או שלא ילך כי אם למקום פ' והוא שיהיה וקנה החורה אחרת ואם נאבדה אין לבעל הממון פסידה אבל צריח מוגע חלקי * וכמו שאמרו הזוהר מעות לחברו ליקח לו שעורים ולקח לו חטים אם פתחו פתחו לו ואם הוצירו הוצירו לאמנע זה אם לקחו לשותפות * וכמו כן בידון דידן ששקעון נתנו לשם שותפות ואם כן חייב ראובן לתת לשמעון חלקו אחר שיוצא השכירות בשלימות ואם נאבד הממון אין לשמעון להפסיד כי אם השעור שהוציא והשאר ישלם לו וכך הדין :

רלו

בשילוח אל הנאמן רבינו יוסף הלוי בן סינאש וזה"ל :

שאלה ראובן מת והניח ממון וגם בת קטנה יורשת וקמו ב"ד להשתדל באודות קטנה הלוי ולהשגיח על עובדו אביה ועלמה הסמכתם לתת ממון זה משכנתא על בחים בנייתא כשאר המשכנות ולא יאבד ממון ויש מהם שלקח מממון זה משכנות על בחיהם והיו דרים בשכירות ויש מהם שהשכירות על יד אחד מקרוביהם * ויהי מקץ שחיים ימים נתנו לה השכירות ופסקו הנבייתא ויש מי שאמר שזה הוא רבית ולריך יפסקו מן הקקן ולא רלו ליתן לה ואמרו שזה רבית קטנה או אבק רבית ואינו יולא בדייקן * יורינו רבינו הדין בזה * ואם יכול בעל החצר לדור בחצרו ולהעלות שכתב לבעל הממון או לא * גם נתן ממון ה' לשמעון על חצרו זה ולא הספיק להם עד שהביא ללוי ויהודה ערבין קבלין ככתוב ומפורש בנזכר השטר ולאחר ימים שאל חצרו ושאל לוי ויהודה ה' על ערבובם ואמר כי השטר בטל כי לא חקר בו מעשיו בחצרו והקנין שלם מעשיו הוא מוכרז אחר גמר השטר

12*

אלא בשבועה שלא פקדנו אבא ושלא מלאנו בין שטרותיו של אביו שטר זה פרע * וכאשר מת בן ראובן ולא נשבע שבועה זאת אשר עליו אין על בן ליבעע שבועה זאת ולגבות שהרי אינו יודע מה שעבר בין אביהם ובהו אמרו אין אלם מוריש שבועה לבניו כי אינו ראוי ליבעע מאחר שאינו יודע מה שהיה * וכן בידון דידן אין נכד ראובן ראוי ליבעע על אביו שלא נזהר אביו ולא מלא בין שטרותיו של אביו שהרי אינו יודע בלמה הם כן אין לנכד ראובן לגבות כלום בשטר זה אבל יחריס סהם על מי שידע על ממון זה אשר בשטר זה אם מניע לו מלך אבי אביו ואינו מוחזק לו וכך הדין :

רלד

עמדנו על נסח שטר זה אשר שלחם ולא מלאנו בו כי אם נאמן עלי בדבורו כשי עדים כשרים ואין על יורשי אחריו * אם כן איפוא נפלה חביעתו עם היוורשים ואין לו לגבות שום דבר אלא בשבועה כמו שאמרו הבא ליפרע מנכסי יחומים לא יפרע אלא בשבועה * וכמו כן בגל מימי תלמי יהיה האמנות עליו דוקא ולא על יורשיו אחריו * ואין ראוי לירד לנכסי יחומים אלא לאחר הכרה שלשים יום אחר שבועה כאמור כי באורך הזמן לא יבטל בה האמת וכך הדין :

רלה

שאלה במי שנתן מקומו לחבירו להניח אינו כהורה אם הוא שומר :

ראינו שאלחכם וראינו ששמעון אומר אינו לא הכנהתי דבר זו לשומרה אלא נתיי לו המקום למען ישמחם בו כל זמן שהוא לריך * אם כן אין בזה שום גריעותא ואין שמעון זה שומר כלל ובהו אמרו הא ביחא קמך לא מיבעייא שומר שטר דלא הוי וכו' * ואולם אם חברו אומר שלא נתיי לו אלא לפקדון וכופר אם חסר מזה הפקדון יחייב שבועה היתה שלא נתנו לו לפקדון ויגלגל בכלל השבועה איך אבד דבר זו והוא לא ידע ולא נגע בה ויפטר וכך הדין :

רלו

שאלה מה יאמר אדונינו בראובן שרצה לילך ללמדדיי' ושאל ממנו שמעון שילך לו עמו חמשים דינר שיקנה בהם סחורה בחנאני שכל מה שיריוחו יהיה ביניהם וכאשר נסע ראובן דרך הים

חשובות הרמב"ם

שלא יהא לארס בעולם לערער עליהם באלו הארבעים
והובים שגבה מר יהושע זה ובלאוהו מעמד העידו
לפינו שי עדים כשרים שהקנו ממרח גמילה ומבעלה
מר יהושע וממרח החולה בהם וממר יוסף מחסם
הקבלין על מה שחפרש לעיל קיין שלם מעכשיו במחא
דכשר למקיימ ביה בחדש חשרי שנת ת"ת ע"ג
בטלטולה :

אברהם ב"ר שמואל ג"ע	—	אברהם ב"ר חיים ג"ע
יוסף ב"ר מנחם ג"ע	—	יוסף ב"ר בנימן ג"ע
יצחק ב"ר שלמה ג"ע	—	יצחק ב"ר יצחק ג"ע
משה ב"ר יוסף ג"ע	—	אלעזר ב"ר אליהו ג"ע
יוסף ב"ר שאול ג"ע	—	יוסף ב"ר בעריה ג"ע

הח נוסח שטר המשכונה : אלו ב"ד החתומים למטה
כן היה שאמרה לנו מרח גמילה ובעלה מר יהושע בן
סידון הוו עלי עדים בקיין שלם מעכשיו וכחזו וחתמו
עלינו בכל לשון של זכות מחמת שגטלו וקבלנו משכונן
בן קפסום ממר נהוראי מדמי האלן שקנו על יד מר
שלמה ועל דעת הוקיים הארבעים והובים המרבעיים
ובאו לידנו ונעשו ברשותנו ומשכנו בהם למרח דונה
היחומה כל אחת החצר הנאה בכלן (בפרו מסגד אל
חילה) עם כל מיני דיורין שלה עליונים וחתומים עם
הנאותיה ועם חצר שגלה עם בית הבד ועם כל
הנאותיה מומן שטר זה עד חדש אגש"ח ומחדש אגש"ח
הבא בשנת ד"ע ת"ת בנכיתה לכל שנה זכוב אחד שרק"י
חלק דונה זו היחומה וחדור בחצר זה או חשיר וחסנה
משכירותו וכשיגיע זמן הקצוב נפרע והובים אלו בבית
הכיסה על ידי הוקיים בבית אחת בלי עיגוב ואיחור
כלל חי במח ועשיר ברש ויעשו בסך המכר מה שיראו
מוטב ליחומה לאחר ששבע לפינו מר יהושע זה בשם
שלא יתעכב לפרוע סך המכר בזמן הקצוב ואם הם
ושלום ולא ימלא לו פריעת הסך כדי שישבע שאין לו
כלום ויפרעו הסך הם מרח החולה בהו ובעלה מר
יצחק בר יעקב בן קמיאל ומר יוסף בן נאעמיאש
חתום חי במח ועשיר ברש ומצוי בשאינו מצוי שעל
חלאים אלו נגמרה משכונה זו לדונה היחומה בחירות
על כל הא' לעיל אחריות גמורה תקרקעו ומטלטלי
באגב וקיימא בלי שום חורה וחרטה כלל כהונן וכחוח"ל
דלא כאסמכתא ודלא כעופסי דשטרי וקיינו אלו חתומי
מטה מכל אלו הא"ל על כל מה שחפרש לעיל
קיין שלם מעכשיו במחא דכשר למקיימ ביה בחדש
חשרי שנת תתע"ג בטולטולה :

אברהם בר שמואל * יוסף בר חיים *

יורינו רבינו אס יבטלו העדים מלפרוע הסך הם' עבור
שלא הזכר מעכשיו אס לא והנה שבעה טובי העיר
המחזקין בשטר יעידון יגידון שערבותם קיימת יורינו
רבינו רדן בזה ויבא שנת' :

אנו ב"ד חקיים ושבעה טובי העיר כן היה ששפיהרג
מר יוסף בר משה ל"ע בן קפסום האל ינקס דמו
והיה בן קטנה מרח דונה יחומה יורשת והיה ללן
בשופות עם מלרי לרעות על ידיהם וליוו והביאו
האלן לכלן למדינת טולטולה וקלכו האשים בקיאים
על זה מר יוסף ב"ר שלמה ל"ע וחלק האלן עם הטורי
ומכר חלק מרח דונה היורשת במחא והמשה ועשרים
והובים מרחבטני"ם ממר נהוראי ומר שלמה ומר יצחק
חי במח ועשיר ברש ומצוי בשאינו מצוי וקופים עליהם
עד חדש אגש"ח הבא משנה שמה מלוח ושבעים
והחיים שלמו רגילין בו ולאחר שהגיע הזמן הקצוב בימים
מועטים בא לפינו מר יהושע בן סידון ובקש ממנו
מן סך הובב הם' שהיה על אלו הנקובים בשמות למרח
דונה היחומה היורשת ארבעים והובים ומשכן בעד סך
המכר חלצו הנאה שיש לו בכלן וחסנה היחומה המכר
משכירותה מומן פסק דינה זה עד חדש אגש"ח הבא
בשנה זו ומחדש אגש"ח הבא אחריו בנכיתה לכל שנה
זנה זכוב אחד שרק"י כמו שחפרש בשטר המשכונה
המוחזק על מרח גמילה בן מר יוסף ובעלה מר יהושע
בר יצחק ל"ע בן סידון חי במח ועשירה בשאינו עשירה
ושיפרעו הארבעים והובים הם' לזמן הא' על ידי הוקיים
יש"ו בבית הכיסה ויעשו מהם מה שיראו טוב ליחומה
לאחר ששבע לפינו מר יהושע הם' בשם הם' שלא
יתעכב מלפרוע הסך המכר בזמן הקצוב באגש"ח הבא
משנת דע"ח ואס ח"ו לא ימלא לו פריעת הסך המכר
בזמן הקצוב באגש"ח הבא בשנת ד"ע ת"ת כדי שישבע
שבעת החורה שאין לו לפרוע הסך המכר ומרח החולה
בהו ומר יצחק בן קמיאל חתמו האחראין הערבין
הקבלין לארבעים והובים אלו המכר בזמן המכר חי
במח ועשיר ברש ומצוי בשאינו מצוי שעל חלאים אלו
לקח מר יהושע והובים המכרים ומה שהסכמנו אנו ב"ד
חקיים ושבעה טובי העיר ביחד ורליו שחא מוטב
ליחומה שיהיו הארבעים והובים מוחזקים לה על החצר
המכר ועל מרח גמילה ועל מר יהושע בעלה ועל אלו
הערבין הקבלין זה לזה לעיל כמו שחפרש בשטר
המשכונה על אלו הנקובים בשמות לזמן נהוראי
ולמר שלמה פריעת הארבעים והובים מהסך המכר
שעליהם לדונה היחומה ופערנו לחסם מהסך המכר

שלא יהיה בו כלל לא אינכח כי מעכשיו לא הורג
אלא עבור האסמכתא וזה לא יהיה אלא בדבר החלוי
בתנאי: אמנם את אשר יהיה בלא תנאי אין לריך בו
לומר מעכשיו וכך הדיו ושלומכם יפרה וישנה לעד:

יובא הני ב"ר שאיר הלוי ג"ע

רלח

שאלה יוריו רביו ראובן מנח כרמו לשמעון לפרוע
כחובת אשתו ומעשה לו נס ולא גרשה החמור
המכירה:

תשובה אין ללוקח כלום ויחזיר למוכר כרמו שכן
אמרו חכמים זצ"ל ולא אינערינו ליה זוי
הדרי זבני:

רלט

שאלה יוריו רביו יעקב מנח וזיי לרבנן ולכל ישראל
שבק והשאר האשה וזני ילדיה ראובן ודינה
וכיח להם חצר אחד אשר דרים בו והוא היה סמוך
אל חצר אחד אשר בלדו שהוא ללוי חצר לוי ה' היה
חצר ולא היה המכרה הכינסה החורבה האחת חצר חזרה
ופתחה לה פתחה והביאה לרשומה: ויהי היום וילך
ראובן למדינת הים ונתעבב שם זמן מה ותקם לאה
וחלך לב"ד האמן לגבות כחובתה והורידה ב"ד בחצר
זו אחר שבועה והשומה ובכל אופני דיני הורדה ובתנאי
ובפני זקני העדה ולקחה קנין והיא נתנה בית זו לרינה
בזה מהיום ולאחר מיתה ונחבו על זה שטר וערב בה
שבועתה וההורדה ולא עברו ימים וחמת לאה ושב
ראובן מדבריו והתחיל להסתקעט עם דינה אחותו על
אודות החורבה והוא טוען כי לא נתנה לה לאה אלא
אלא החצר ולא החורבה ובאו לב"ד והביאו השטר אשר
בו המחנה והשבועה ומלאו שוכרה בשבועתה שלא הניח
לי בעלי יותר מחצר זו וכך וכך' וכחוב למטה במחנה
ה' עלי עדים בקנין ונחבו וחתמו וכו' שנתתי חצר
המכר לעלי ומלך אחד חצר למר יהודה בן ענק אל
עלאל והיא החורבה המחכרת למעלה: והנה לכאורה
במה שאמר ומלך אחד וכו' הרי החורבה בכלל ועוד
החצר ולא שירתי בה לעצמי כלום יש מי שפסק שאין
הכי נמי ששאלתה ולא שירתי וכו' יהיה הכל בכלל
אמנם כאשר מלאו שוכרה בשבועה החצר שהיה לבעלי
וחכרה במחנה ונחתי החצר המכר למעלה היינו החצר
שהיה לבעלה ואנחנו יודעים שלא היה ליעקב בעלה
חורבה זו אלא אחר מותו נחברה הרי בביור של

תשובה עמדנו בשאלתכם זו והתשובה על מה
ששאלתם: מי שנתן ביתו משכונה אלא אחר
על ממון שלקה ממנו כמנהג המשכונות בנכיתא אם
יכול הוא לדור בבית ויעלה השכירות מידי שנה בשנה
לבעל הממון או לא: הנה כאשר מלאנו בחלמוד בכונן
זה נראה שהוא אסור שנראה שנתן שכירות זה על
הממון מאחר שבעל הממון חש לריך בית זה לעצמו
ושוכר אותה לאחרים וזה אמרו ליה הלכחא לא
כטרשאי פפנאי ולא כטרשאי מחנאי ולא כחכירי דטרשאי
ואמרו בפירוש (מניעא דף ס"ה) חכירי דטרשאי מאי
היא דחכירי הכי משכן ליה פלוגי ארעיה לפלוגי
והדר חכרה מיניה לימח קנייה דקנייה מיניה ויהאיה
הנה זה בעל הבית דר בביתו ולריך להעלות השכירות
מידי שנה בשנה לבעל הממון מה שפרע לו כבר מן
השכירות אין מולאין אותו מבעל הממון ומה ששאר
ביר הבעל הבית מזה השכירות אינו נותן לו כלום
שהוא חבב רבית שאין מולאין אותו בדיינין לא מלוה
למלוה בדבר קטב ולא ממלוה ללוה: ואולם רבית
קטנה לא יהיה אלא כשנתן השכירות בפידום על
ההלוואה: אמנם ראינו לב"ד לידע כי בעל הממון כאשר
גבה השכירות מבעל הבית כל מה שקבל ממנו הוא
אסור וכיון שהוא חבב רבית לאחר שקבלו פרה אותו
איסור ואינו חוזר וכמו שאינו חוזר מה שכבר קבל מן
השכירות כך אין לו לפסוק ממון זה מההלוואה כי כל
סלוקי בלא זוי אפוקי מיניה הוא: וכמו כן יהיה הדיו
בדיון דין במשכונה זו אשר עשו ב"ד והקיים ליחומה
ואח בבית ראובן והיה ראובן זה בביתו ונתן השכירות
ליחומה וכו' חבב רבית ואין מן הדיו להוליא ממנה
מה שכבר קבלה מאחר שבה לידה או ביר האפטרופין
ולא לנכות לה מן הקצב אלא הדיו הוא שיחזור לה הכל
ויקחו ב"ד ממון הלו ויעשו בו הטוב לנערה ויהיה
השכירות הלו ביר ב"ד עד אשר חגלה היחומה ויודיעה
שממון הלו באיסור ונעלהו ושאין מולאין אותו בדיינין
ושלא הריחו זה אלא באשר היה בירם ורשומה: ומה
ששאלתם על נתינת ממון לשמעון ונתן לו חצרו משכונה
כדיו שאר המשכונות בערבות לוי ויהודה הדיו הוא
שישאל לשמעון ואם לא ימלא לו או חייבין לוי ויהודה
פריעת הסך ה' שהם ערבין בשעת מתן מעות:
וכאשר היתה מסקנתה ה"ס (פ' גט פשוט דף קע"ו)
כי ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין ומכל שכן אם
היה בקניין וגם קבלתו שזה חתק כמו שאמרו ארבעה
אחרי ריכשי: אמנם מה שטוען שלא נכתב מעכשיו אף

בר טובי בן מאהמיר שהיוס כמו שבע שנים משכניו ממרח דונה בת אבן מכין וממר יאחק אבן עורא בעלה לשחי שנים ועמד עמו בדן מר יאחק ואינו יכול להוציא ממנו עד עכשיו ממנו ואינו שיקרו על חזר זה לפי שפשו לו את הרגל והלך לו עד עכשיו והורדנו מר יאחק בר טובי זה בחזר זה בחזאי מוחזק מעכשיו לשחי שנים שאם בא יאחק בן עורא לכוף שחי שנים אלו ויפיר ממנו העשרה זכובים האנרים כדי שחשור החזר לו. וכך אמרנו למר יאחק בר טובי הורדנו מר הורדנו ממנו ושלימה מעכשיו ולכוף שחי שנים מוחזק הורדנו מוחזקת בכל מיני חוקין שחקו ה"ל ואין לאדם בעולם לערער עליו לאחר שחי שנים לא לדין ולא לברורים ולא לשבעה טובי העיר וכו' לפי שלאחר הכרות שלשים יום רזופין ערב ובקר הורדנו מר יאחק זה בחזר זה וכשראנו דוחק השעות ובלבול העתים הרוחנו שחי שנים אלו ומה שהסכימו דעמינו ביחד על הורדנו זה ומה שחשקיים לפינוי בשטר המשכונה נחבנו וחתמנו בחדש טבה שנת ע"ט בטולטולה. והוקיים עדים בשטר הא' וקם הבית אשר לראובן זמן ביד שמעון והחזיק בה כאדם העושה בשלו לאחר שעברו שחי שנים כאשר הזכירו בשטר ההורדנו. ולאחר עבור ימים רבים ובא ראובן מדרנו ולא דבר עם שמעון מהומה והיה שמעון דר בבית עד אשר מח והיה הבית ביד היורשים בניו אחרינו וביד אלמחור. ולא עברו ימים וימח ראובן בעל הבית הלו ועדיין יורשי שמעון בבית ההוא ואין פאה פה ומפאף ויהי היום ויקומו יורשי ראובן וערערו על בית אביהם ורצו לבטל שטר ההורדנו ההוא אשר עשו ויהי כדברם אל בני שמעון ובא אחד מבני שמעון לדון עם בני ראובן בכח השטר אשר בידו וילך אל ב"ד ויראו ב"ד שטר ההורדנו הלו ושטר המשכונה שהוא העיקר ורצו החלמידים לבטל השטר ההוא אשר עשו האקנים ולהוציא הבית מיורשי שמעון באמרו כי השומא איננה כאשר אמרו הראשונים ולא הזכיר בהכרח מה שחתמו בבית ולא במה שדר בה. ענה אחד מהדיינים וכה אמר אין לנו לערער ולרמן אחר מה שעשו הקדמונים ואולם לא זכרו בשטר שומא ולא שום דבר ממה שטענתם יען לא היו בקיין באופי השומא ואין מי שידע ואם באנו לבטל השטרות אשר עשו ואנקו לא נדע כונתם ונבטלם עבור שלא הזכרה השומא יקרה ויחגלגל מזה חרוב עולם ב"מ. ואף גם זאת שאם יורשי שמעון טוענין שהבית שלהם יפה דברו ואף הם חמאל לומר שחבטל עבור השומא חתקים

נהיה כי אם הבית אשר היה לבעלה בלבד ובכנון זה אמרו יד בעל השטר על החתמות. יורינו רבינו הדין בזה ויבא שם"ה :

התשובה מאחר שבשטר המחנה כתוב שחתמו לדינה בנה חזר הזכיר למעלה ואמו רואים שלא הייתה ההורדנו אלא על החזר ואין חזר ה"ל אלא שהיה לה בעלה לא ההורדנו אשר לקחה אחר מיתה בעלה ובעת אשר נשבעה שלא יהיה לי בעלי יותר מחזר זו וזכרו ההורדנו הורדנו לחזר זו אין לדינה יותר מהחזר אשר לאביה לבד אשר לקחה לבה בהורדנו לא ההורדנו ואף שלא הכניסה חורבה זו אל חוך חזרה לא מהי כי וכל לומר מזרים הרחיב לה. ואף מה שאמר לא שירחי בה לעמי כלום אין רצונה בזה להכניס גם החורבה. ובזה אמרו (בחרר דף ס"א) המוכר בית לחברו בבירה גדולה אעפ"י שמר לו מזרים החלוצים מזרים הרחיב לו. ופלפלו בש"ס היכי דמי אי דקרו ליה לבית בית ולבירה בירה [וכו'] ואיכא דקרו לה נמי לבירה בית מהו דתימא כילה זבין ליה קא משמע לן מדהוה ליה למכתב לא שירחי בזבני חילין קדמי כלום ולא כתב שמע מיה שירי שיר. וראם מכאן חמירא לא שירחי וכו' מהי בדאיכא דקרו לה לבירה נמי בית כי זה הדבר אשר יכול במכר דבר מסופק אם אמר בית או בירה אין למוכר אלא הדבר שהזכיר במכר בלבד. ויהיה הדבר אחר אשר לא מוכר עתה בעת המכר כאשר נכלל עתה במכר לא מהי שחמיר מזרים הרחיב לו. גם בכאן לא נפלה המחנה אלא בחזר המוכר בשטר וזה אינו אלא בחזר שהיה בעלה וההורדנו לא יהיה לה נמאל בדבר אשר נפל בה המחנה לא יכול בה על החזר וההורדנו. ובא בזה איכא דקרו לבית בית ולבירה בירה אשר יאמר בה מזרים הרחיב לו ולא אינפת אם אמר או לא אמר ולא שירחי בזבני חילין קדמי כלום ושלומך יגדל :

יוסף הלוי ב"ר מאיר הלוי זצ"ל

רמ

שאלה יורינו רבינו ראובן ואשחור למה משכנו ביתם לשמעון בעד עשרה זכובים לזמן מה ואחר זה הלך ראובן למדינה אחרת ויהי בעת אשר נגמר זמן המשכונה הלך אל ב"ד ועושי העיר וכחבו לו שטר שומא וזה מוכחו. אזו ב"ד חקיים ההחומים למטה כך היה שעמד לפינוי במושב ב"ד מחרעם וקרב מר יאחק

בחוזה שהחזיקו בבית צה"י ראובן ואף כי אחרי מותו
היה בידים. ואם המה לא טענו כדברים האלה עליה
דין רמייה לטעון בעדם כמו שאמרו טוענין לירוש' ומלך
זה וכו' בני ראובן בטענתם זו ואם החבטל השומא
חוקה אלימחא ים בידם ונמו שאמרו בא לידן בשטר
ובחוקה אין לך לברר. ובאו שטר היחומים ואמרו
אין לנו שום דבר במה שטענו אחינו מכה השטר ההוא
ואין לנו לריבם לזה מאחר שאין לנו יודעים בית זו
איך בזה לרשעו ואחר ההודעה בא ראובן והיו שיהיה
אביו וראובן יחד ולמה לא ערער ולאחר שמת המה
אחיו דרים בחוכה זה כמה ימים. ויענו ב"ד ויאמרו
אחם כדברכם כן הוא. הא מיהא היה לכם לטעון טענה
זו קודם שיבא אחיכם ור"ל אמרו הבא לידן בשטר
אין ידון בחוקה. ויענו בני שמעון היה אחיו זה
אין הגדול כי אם שני לו ואחיו הגדול אשר טען
טענתו זו ואם אחיו חשבע וחגבה אין לאביו זה
שום דבר. הנה כי כן עיינו לך חלוייה האר עיינו
בחוזה שאלה זו מי יוכה בבית זה ואם האלמנה יכולה
לישבע ולגבות או לא. יורינו רבינו והיה שכרו כפול
מאת ה' :

תשובה הדין בזה מפורש י"א בשאלה מקודם זו
ולערך הגאון תשובה בענין הורדה היא
מתחלת עמדתו על שאלתם וכו'. אמנם בכאן יש
יחסון והוא מה ששאלתם וזכרתם בשאלה שראובן בא
לעיר והיו שיהיה ביהד ולא ערער ראובן על עסק
ביחיו וששמעון דר בה. ימים רבים ומת והניחו לבניו
וכאשר יתשבו השנים אשר דרו בו הוא ובניו הלא המה
שני חוקה והם שלש שנים רעופות מבלי שיערער ראובן
הרי זו חוקה מעלייה. ונאמר שראובן כאשר שחק ולא
ערער הלא דבר הוא או שקבל ממנו או באופן אחר
ואם היו רשעים לא טענו בזה ב"ד יענו עליהם ויאמרו
כדברים האלה. ואם כן שמעון הבא לב"ד בכה השטר
על ב"ד להודיע ולא אינפת לן אם בשטר לא נזכר
שומא ועוד כי לא אמרו בזה הבא לידן בשטר ובחוקה
כי זה נאמר על מי שבא לערער מחמת עמלו אמנם
הבא מחמת מורישו אף שיש בשטר איזה חסרון לית
לן בה. ונאמר שיש שום דבר אחר בביאת בית זה לשמעון
כי לזה אמרו טוענין לירוש' וליחומים אם כן איפוא אם
הב"ד והקנים הוציאו בית זה מיד יורשי שמעון בדין
אינו נכון ולכן חייבין להחזיר הבית ליורשי שמעון ואין
ליורשי ראובן בו שום זכות. ואין צורך ליורשי שמעון
לחלוק זה בתשובה אמנם אלא מלבד זה חסור להם :

יוסף הלוי ב"ר שאיר הלוי ז"ל אבן מינש :

רמא

שאלה יורינו רבינו במעשה שהיה שראובן נתן לשמעון
מאה דינרים שיקנה בהם נמר בשותפות וכו'

ויחזור ממה שהתנה עמו בחתונה והוא חייב לשלם לו ולא באשר הביא הזמר לביחו יעבדוהו ובכנון זה נאמר חמת ישרים תנחם וסלף בוגדים ידשם :

וכתב יצחק אלפאסי

רמב

שאלה ראובן מח והניח חלמנה ויחוס ורצאה האלמנה מונוות ולזה הוכרחה למכור חלק אחד לשמעון מהכרס אשר לה ועמדו ב"ד לעורר היחוס ונחפשו עס שמעון בחלוקת הכרס ולקח חלקו והניח חלק היחוס באלמנה הכרס אך צוהת החנו על שמעון שאם היחוס כאשר יגדל ולא יחרלה בחלק זה אז יתפטר עלמו ויגדל הילד ולא נחרלה בזה ושחרפו ביחד ועמדו בזה ימים רבים אחרי כן ראה שמעון לחלוק עס היחוס ולקחו כל אחד כאשר רצו ועלו קיין על זה חמים לא הזכירו בעת החלוקה השקאה הכרס ולא עלה על דעם יען מעיין היה בחלקו של שמעון ומשם יפרד והשקה את כל הכרס ויהי לימים חלק לבס ולא ראה שמעון להשקות את הבן אשר לשמעון מחלקו ויוריו רבינו הדין אם יוכל שמעון לעכב או לא והמקום יפיל שרך ויוסף כבוד על כבודך א"ס :

תשובה ראוי שאלחכם ועמדו בזה והוצאה לו הוא שיראו אם חמים האלה משקין את הכרס כולה מאלוהים ומעצמם מבלי שיהפכו בכרס שמעון אשר שם אחת חמים ואינו יכול למונע מאחר כי אינו מונע לו שום מק בזה אמרו כופין על מדת הדוס ואולם אם אי אפשר להשקות חלק היחוס הלו מבלי שיהפכו בכרס שמעון ומונע לו מק מזה יכול למונע אלא אם כן התנו מחלה אין להם דרך זה על זה ולא חלוצות זה על זה ולא אחת חמים זה על זה והאחר בזה שהלכות קבועות הם וכן הלכתא : וכתב יצחק אלפאסי

רמב

שאלה ילמדנו רבינו פירוש אילן שהוא מטה לחוד שדה חבד :

תשובה מה ששאלתם פי' אילן שהוא מטה וכו' רצו בזה שאם לראובן אילן ברחשו ועליו מוטין לחוד שדה חבד יכול לקצץ מאותן הענפים עד כדי שלא יפסיק למרדע שהוא תלמד הבקר אם הוא נצב על גבי המרדעה שהרי מונע לשור מחרשחו מפני אוחן הענפים ואינו יכול להרש' אמנם אם אינו מונע לא

מה שיריחו יחלקוהו לשני חלקים ויטול כל אחד חלקו והיה שמעון קונה הזמר עד שקנה עשרה ככרים והיחוס בביתו והיו מונחים אצלו עד לאחר שני חדשים שרלה ראובן ללבוש הזמר הלו ושמעון היה קונה שרר הדברים שריכים ללבוש כמו שא"ב וטרט"ר ושמן וזה וכיוצא מממונו ולחשבה אה"כ בקרן בחנאי שילטוה אל עיר אחרת ולמוכרה שם וכלאשר גמר שמעון הלבוש אמר לו ראובן לך ושכור לנו פועלים ונלך לאנח"ל למוכרה שם כלאשר החזינו והלך שמעון טרם ילאו להביא פועלים והנה איש אחד בא לקנות מראובן מזה הזמר ומכר לו שני ככרים והרויה ויען ויאמר לשמעון איני מוליך שום דבר מזה לאנח"ל ויחר טוב שיהיה המכר בביתי פן יקראנו אסון בדרך גם אמר לו ולא יעלה על דעתך שחון לך כי אם השכירות המגיע לך בעד מה שטרחת בקיית הזמר ובעת אוחה והנה התלמידים נחשבו בזה מהם אמרו שססור השוחפות ואין לו אלא שכירותו שאין השוחפות גמר אלא בקיין ומהם אמרו שהשוחפות קיים ולא יחזיר שום דבר שהרי מחלה לא נתנו ראובן אלא לשם שוחפות יורינו מורה לך הדין בזה ויבא שמה"ה :

תשובה עמדנו על שאלתם וראינו שהשוחפות קיים מאחר שהיו לו הממון ואה"כ נתן לו ה'בע בהנמו ושאר הדברים קינם וצבעם מאחר שק אין גם אחד מהם יכול לבעל השוחפות ואם יטעך איזה דבר כדי לגמור חייבין לגומרה ואם בעל הממון ירלה לבעל השוחפות אינו יכול ובה אמרו (מליטא דף ק"ה) המ'בל שדה מחברו ולא עשת אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב ליעפל בה שכן כוחב לו אלא איקום ואיניק ואורע ואחזר ואיעמר ואדום ואירי ואוקים כרי קתך ואיתי את וחיטול פלגא ואנא בעמלא ובפיקת ידי פלגא ואולוי השוחפות והעמדה ביימיה לא היה חייב ליעפל בה עד סוף גמר עבודתו וכאשר יבואו לחלק יאמר לו קח ממה שאל' ועוד בפרק המקבל מעיין זה בדיני ארים והטעם ואין חילוק בין שוחפות זו לשוחפות בקרקע והשוחפות במטלטלין וכאשר אמרו רבי אלעזר מהגרונייא זין בבהמה ויהיב ליה לאריסיה ופטיס לה ויהיב ליה רישא באגרא ויהיב ליה פלגו רוחא בזה הוא שוחפות במטלטלין והוא כנדון דידן הרי נחלמח מה שאלמנו ואם יראו שיש ריוח בהליכתן לאנח"ל למוכרה יחר ממכירתה הנה יכול שמעון להוליה ואין על בעל הממון לעכב כי על זה התנו בשוחפות וכו' שאלמנו חייב ליעפל בה ולא היה מן הראוי שבעל הממון ירמה בחברו

מש

תשובות הרמב"ם

יקצץ שהוא מניק לאילן והוא אין לו מק באותן הענפים •
והחרוב והשקמה שאין מוקין יקצץ כנגד השקולות
ואילן סרק הוא שאינו עושה פרי כמו ארו וכיוצא
וכך הדין:

רמז

רמב

שאלה יורינו רבינו ירום הודו בראובן מנר ביתו

לשמעון בשבעים דינרים ונתן לו ארבעים
דינרים ועל השלשים הנשארים שימחין לו שלשה שנים •
וכאשר עברו השלשה שנים שאל ראוון השלשים דינרים
ושמעון השיב קיימי ממך בית זה ביוחר משוייו בעד מה
שקמחת לי ולכן איני נותן לך יותר ממה ששוק
וראוון אומר איני לוקח אלא השבעים שך מכרתי לך •
יורינו מורה לך אם יתקיים המנר או יחבטל ואם
לראובן לגבות כל השבעים או מה שהביט שוק • ואם
חמלא לומר שיקח מה ששוק אם הוא כשום היום או
כשום בעת המנר: ואף גם זאת ילמדנו רבינו בראובן
שאל מלאה בית אשר היחה דרה בו זה כמה שנים
והוא לא ערער עליה ויהי היום ויאמר אל ללה זה
ביתי ולמה חזרו בו • השיבה ללה אחת כדברך ק
הוא שהיה לך ואני קיימתי ממני שלקחו ממך אחר
שהמלכתי בך • וישאל ראובן שחביא ראה לדבריה בשער
או עדים והיא אומרת אין עלי להביא שאני מוחזקת
זה כמה ימים ושנים וראובן אומר איני לא מכרתי • הנה
כי כן יורינו הדין בזה ויבא שכרו כפול:

תשובה על מה ששאלת בראובן שמנר לשמעון
ביתו בשבעים דינרים וכו' אם מתחלה החנו
על כך שיקחנו בשבעים על מה שימחין לו על שאל
המעון ודאי אסור ולזה אמרו מנר לו את הקדה
ואמר לו אם מעכשיו אחת נותן לי הרי היא ב"ב
סלעים ואם בגורן ב"ב מנה אסור ואם כן אינו מעלה
אלא השום שהיה שזה בעת המנר • ואם מתחלה לא
היה כך הרי זה הפסיד כי אין אונאה לקרקעות כי
הוא רגזו בבית ונותן יותר מאחר שאין רגזו בה ולכן
חייב לשלם לו כי אין זה מפני ההמחנה שיאמר אגר
נלך • נמינו למדין שאלם מתחלה נתנו כך מפני
ההמחנה ודאי אסור • ואם לאו אלא שהוא רגזו בה ורצה
לתת לו שבעים ישלם השאר וכך הדין:

ועל מה ששאלת על ראובן ששאל מלאה בית לריך
שיאמרו ללה אחת שראובן מכר הבית
לאיש אשר קיחה ממנו מאין לך שהוא קנאה מראובן
אם היחה אומרת בפני מכרת לו נאמנת דאמריק מגו
דאי בעייה לומר ממך קיימתי נאמנת כך אם אומרת

שאלה יורינו רבינו מי שאמר לחברו זה ימים באת
אתה ופלוני שותף ולקחתם ממני כך וכך
ויהי כמשיב אתה איני לא לקחתי אלא עם חברי פ'
כדברך חמס לא נתת אלא בעבורי ולאמלא הוא לא
האמנת בי • יורינו מורינו אם יתחייב שבועה שלא נתן
אלא לשניהם ויגבה או אין לריך שבועה • ואם יפרע
הנחבע כולו או החצי:

תשובה אם שנים קנו סחורה ביחד והלכו ולא פרעו
ולאחר ימים בא אחד מהם חייב לפרוע
הכל וכך הדין:

רמה

שאלה מעיר גרעס יורינו רבינו ירום הודו ביוזשים

אשר נתקבצו עליהם סיבת בני אדם וטעמו
להם דרך במקום אשר הניח להם מוריסם וכאשר היה
מוריסם מי לא היה להם דרך לעבור והם לא ידעו אם
מוריסם קנאו מהם או לא • האם יתקיים להם בחזקה
אשר החזיקו וכן אם מכרו בני המבוי הדרך למוריסם
ועוד היום אחד או שנים טוענים שלא מכרו לו אבל מחלו
לו על זה מה יהיה הדין יורינו רבינו ושכרו כפול:

תשובה אם החזיק היוזש אחר מיחה אביו ובידו
ראה שירשה תאביו אינו חייב להראות לנו
איך באה ליד אביו • וכן אם אמר אחד מהמוכרין הדרך
לאביו לא מכרנו אלא מחלנו לו מהחלס ומניחתם
בכנון זה שזה:

ומה ששאלתם שזה ימים שלחתם תשובה לגאון ו"ל
על ראובן שאל משמעון בית שירש מאביו ואמר
לו זה הבית שלי הוא שירשתי מאביו ואמרנו לשמעון
שיחזירנו וטען שקנאו מיוסף שלקחו מראובן במחנה
ויש לו שטר מכירה על זה איך קנאו מיוסף וראובן
טוען להביא ראיה איך הוא נחזי ליוסף • הנה דברי
שמעון אינן מקובלים ולא מפני השטר מכירה שבידו אלא
עד שיביא ראיה איך זכה יוסף בו במחנה ואם אינו
מביא ראיה אין בדבריו כלום אם לא שטעון שיש לו
שני חזקה (ודירתו בה ואפי' יום אחד בנדון זה) ובה
אמרו שהוא גברא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי

חשובות הרמב"ם

ולא שני דברים בדור. ומפני זה דין נשיא של יחוס שלא נחמנו להיות ראש הגולה או ראש הישיבה בזמן הסמיכה. שנפקקה כמה שנים דינו כשאר בני ישראל ואין שום הפרש ביניהם. ואם הוא חכם דינו ומדיו כשאר החכמים. ואם הוא חלמיד הרי הוא כשאר התלמידים ואין לדויו מעלה כלל מפני הייחוס אלא אם כן יהיה ראש גולה בלבד ויעשה מן הדין של חורה. ומה דאמרין כל החולק על מלכות בית דוד ראוי להכישו נחש דכתיב ויזבח אדוניהו לאן ובקר ומריא עם אבן הוואלת וכתיב החס עם חמת וזחלי עפר. פירושו כגון אדוניהו שהיה חולק עם שלמה וכגון נשיא שהיה חולק במקום שיש ראש הגולה הממונה על פי בית דין ראוי להכישו נחש כי הוא פורץ גדרן של חכמים ופורץ גדר שכתו נחש. וכתב אברהם בן הרמב"ם ז"ל

רנא

שאלה מי שקרא לחבירו ממזר וספר אחר מעטו של ח"מ יורו רביו מה דינו:
תשובה על זה הקורא לחבירו ממזר סופג אחר הארבעים והמקלל לחבירו בשם היכבד לוקה. והמקללו שלא בש"ח אינו לוקה אלא ראוי לייסר אותו. והמבזה ח"מ אין לו חלק לע"ה. ולא חרבה ירושלם עד שבזו בה ח"מ. והמקלל הרבים מעבד חשובה דהיינו אין חשובתו מקובלת לפני הש"ח דהוא מל"ד דברים המעבדים החשובה. ומפורש בחלמוד שיהושפט מלך יהודה כשהיה רואה ח"מ היה עומד מנסאו ומחבקו ומשקו והיה מושיבו בלדו והיה קורא עליו רבי ומארי והוא נשיא ומלך באמת. וכתב אברהם בן הרמב"ם ז"ל

תמו החשובות

כי השני לו אב בית דין. ולפיכך מביא אותו החלמוד אלל אב בית דין כדאמרין החס נשיא שכתבם ואב בית דין שכתבם. והיה דפירקא קמא דחגיגה דקאמרין החס ראשונים היו נשיאים שניים אב בית דין. ואפילו נשיא במעלתו הסמוך מעבירין מפני מיעוט שכלו. ועוד מפני מה העבירוהו לרבן גמליאל מפני שיער לר' יהושע כדאיתא בברכות. אבל נשיא בייחוס ממה מעבירין ליה מייחוסו הייחוס לעולם לא ישפחה והייחוס אינו עיקר דממזר. חלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. והואיל וראש גולה אין אנו לריבין במניו להיותו חכם בחכמת החורה אלא לייחוסו ובהסכמת אנשי מקומו שהם בני צבל שסיכמו עליו להיות ראש הגולה כאשר פירש הגאון הגדול אבא מארי ז"ל בפירוש מסכת בכורות. מפירושי המשנה שלו ודאי לריבין אנו להחיות במניו עם יחוסו יראתו וזהבחו ללדק וכיעתו למשפטי החורה וסילך על פי הוראה החכמים. ואסור להסכים עליו ולקבל אותו אם לא יהיה כך. ואין מניו להיות דן משפטי החורה בין ישראל שלא ידיו אלא החכמים במשפטי החורה. ששלמו בהן חנאי הדיינים. ומתקרא מלא הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם ואשימם בראשיכם. אבל מניו להיות במקום מלך וזר למלכות בגלות. ולהיותו נוחן רשות לדיינים הדנים בין ישראל כדי שיהיו פטורין מן החשלוטין אם יעשו בשקול הדעת כאשר הוא מפורש בגמ' דסנהדרין פרק ראשון. ואם אינו חכם בחכמת החורה או הוא חכם והוא חסר אחד מן החנאים שריבין להם הדיינים אין לו לדון ואינו יכול לכוף לישראל לקבל דינו. ומי שידון שלא במשפטי החורה המפורשים במשנה ובחלמוד אין דינו כלום. ולענין שני ראשי גלויות בדור אחד לא עלה על דעת אדם דהכי קיימא לן דבר אחד בדור

ו"ל ר' מרדכי המה

אמר העיר צריך רחמנא דסייען לצדק על המוג'ר. זה ספר פאר הדור אשר מלאו ומקדם גנוה היה יין המשומר. והנה בעתה זה היום ילא ילא לעד בבני ישראל מקרא זה כמן חומר. וטרחתי בו עד מקום שדי יד כהה מנעת כי לפי רוב השלים מלמד שבלה ואוחיות פורחות ותל"ת עמד טעמו וריחו לא נמר. ואף כי המה בנחוצים בלו במספר שס"ב ותחסרנו מעט יען וביען אמור בכפילא על אחת כמה וכמה ואף גם זאת כי כמה מהם לרוב קטונתם חברתים שנים או שלשה גם יחד וכמה מהם כך נשאו לשלול הגיעו אחת ושתיים והוא באחד כי איחמר הכי איחמר וכל רואיהם יכירו כי הם פעולת לדיק ורב כמו שאלמר: